

Färdplan Vänersamarbetet 2025–2030

Inledning och bakgrund	2
Bakgrund	2
Vänersamarbetets organisation, styrning och intern rollfördelning	2
Tidigare verksamhet, arbete och uppnådda milstolpar	2
Framtagningsprocess av Färdplan 2025–2030	3
Vision 2025–2030	3
En hel sjö	3
En hållbar sjö	4
Verksamhetsområden 2025–2030	5
Vattenreglering	6
Målbilder 2030	6
Milstolpar	6
Vänersamarbetets roll och huvudsakliga samarbetsparter	6
Sjöfart	7
Målbilder 2030	7
Milstolpar	7
Vänersamarbetets roll och huvudsakliga samarbetsparter	7
Turism och friluftsliv	8
Målbilder 2030	8
Milstolpar	8
Vänersamarbetets roll och huvudsakliga samarbetsparter	8
Fiske	8
Målbilder 2030	9
Milstolpar	9
Vänersamarbetets roll och huvudsakliga samarbetsparter	9
Kommunikation och samordning	10
Aktiviteter, mål och uppföljning	10

Inledning och bakgrund

Bakgrund

Vänernsamarbetet ekonomisk förening bildades 2015 för att samla kommunerna runt Vänern. Sammanlagt bor 300 000 invånare i kommunerna runt Vänern. Sjön är tredje störst i Europa och EU:s största insjö. Samarbetet mellan kommunerna runt Vänern har en lång historia och flera projekt har föregått bildandet av föreningen. Utmaningen är att bygga en uthållig organisation som kan skapa en helhetsbild över Vänern, samordna gemensamma insatser och bättre bygga det gemensamma varumärket Vänern.

Föreningen ska bidra till en hållbar utveckling i kommunerna kring Vänern genom att vara en samordnare av Väner-frågor. Arbetet har tydligt fokus på att stärka den maritima profilen samt att nyttja vattnet och närheten till det som resurs. Arbetet ska präglas av informativ och inspirerande kommunikation med utpekade målgrupper.

Föreningen har som ändamål att främja medlemmarna och dess samarbetspartner genom att bedriva utvecklingsarbete inom hållbar utveckling, attraktiv miljö och andra frågor som har stor betydelse för att skapa en bra livsmiljö och näringsliv för invånare, brukare och besökare.

Vänernsamarbetets organisation, styrning och intern rollfördelning

Högsta beslutande funktion är årsstämman. Varje medlemskommun utser ombud till stämman. Den löpande förvaltningen sköts av styrelsen. För den operativa verksamheten ansvarar verksamhetssamordnaren.

Kommunerna utser en tjänsteperson som koordinator för Väner-frågor, med ansvar för att samordna arbetet med frågor kopplade till Vänern inom respektive organisation. Koordinatorerna utgör också en referensgrupp till verksamhetssamordnaren och styrelsen. Till referensgruppen kan även tjänstepersoner inom andra samverkansorganisationer runt Vänern bjudas in liksom tjänstepersoner vid Västra Götalandsregionen och Region Värmland.

En översiktlig rollfördelning för Vänernsamarbetet är att årsstämman och styrelsens huvudsakliga uppgift är att bestämma verksamhetsområden, strategiska prioriteringar och vad föreningen ska arbeta med. Det är vidare tjänstepersonsgruppens roll tillsammans med verksamhetsledare samt process- och projektledare att utföra specifika aktiviteter och arbeta operativt inom de av årsstämman och styrelsen beslutade verksamhetsområdena.

Tidigare verksamhet, arbete och uppnådda milstolpar

Verksamheten har från 2015 och fram till och med 2023 finansierats genom serviceavgifter från medlemskommunerna, projektfinansiering från Region Värmland och Västra Götalandsregionen samt tillfälliga projektmedel från olika aktörer för specifika insatser och projekt i verksamheten. Arbetet har utgått ifrån tre verksamhetsområden vilka har varit: 1. Effektivisering och samordning 2. Maritim utveckling och 3. Kommunikation. Dessa verksamhetsområden har innehållit specifika insatser och arbete för hållbar utveckling av fiske, sjöfart, besöksnäring och vattenreglering.

Under 2023 genomgick Vänernsamarbetets organisation en utvärdering och genomlysning av Västra Götalandsregionen, detta med syfte att utvärdera förutsättningarna för verksamhetsbidrag i stället för att projektfinansiering av basverksamheten. Utvärderingen tillstyrkte verksamhetsbidrag vilket sedan formellt beslutades av både Västra Götalandsregionen och Region Värmland med start 2024.

Nedan listas några viktiga milstolpar som uppnåtts under verksamhetens första 10 år:

- Tagit fram och etablerat varumärket Vänern
- Initierat och varit drivande för Vänerrådet som enats kring en ny tappningsstrategi för en mer naturanpassad reglering av Vänern
- Initierat och skapat den nationella cykelleden Vänerleden runt Vänern
- Skapat och etablerat besöksnäringskonceptet Lake Vänern Grand Tour
- Genom ordförandeskap och delaktighet i Fiskeområde Vänern drivit på och skapat bättre förutsättningar för ett hållbart fiske i Vänern.
- Varit drivande och samordnare i arbetet för en hållbar sjöfart i Vänern

Framtagningsprocess av Färdplan 2025–2030

Behovet av en ny färdplan och strategi har växt fram under en tid och vi ser primärt tre anledningar till det. Den första är Vänersamarbetets verksamhet som sedan bildandet 2015 har fokuserat på utveckling av verksamheten och skapa en stabil och tydlig organisation. Vänersamarbetet har sedan dess hittat sin roll, och organisationen har mognat. I och med det går verksamheten in i en ny fas som fokuserar mer på förvaltning av verksamheten. Den andra anledningen är förändringen i finansiering från projekt till verksamhetsbidrag från regionerna. Detta ger en stabilare grund och en mer uttalad långsiktighet i verksamheten. Den tredje anledningen vi ser är att tidigare verksamhetsområden varit något otydliga och spretiga, och i behov av en reformering för att tydliggöra verksamheten både internt och externt.

Processen till ny strategi och färdplan initierades redan 2020, pausades sedan under pandemin och återupptogs igen i slutet av 2023 och början av 2024 genom förankring och kommunikation med tjänstepersonsgruppen, styrelsen och årsstämman. Arbetet har genomförts genom diskussioner och workshops tillsammans och enskilt i tjänstepersonsgruppen och styrelsen. Diskussionerna och arbetet har omfattat en tillbakablick och summering av tidigare arbete samt att sätta upp målbilder och aktiviteter och vilka roller Vänersamarbetet ska ta i arbetet framåt mot visionen om ”en hel och hållbar sjö”.

Vision 2025–2030

Arbetet ska sätta Vänern i centrum som katalysator och bidra till visionen om Vänern som en hel och hållbar sjö. Såväl vision som arbetet inom de fyra tematiska verksamhetsområdena (vattenreglering, sjöfart, turism & friluftsliv samt fiske) ligger i linje med de regionala utvecklingsstrategierna för Värmland och Västra Götaland.

En hel sjö

Vänern är administrativt delad i två län och 13 kommuner samt uppdelat i ett antal olika offentliga organisationers verksamhetsområden (så som regionerna, Trafikverket, Polisen mfl). Naturligt nog ligger fokus i respektive region till stora delar på skogen och havet som resurs och utgångspunkt för utveckling. Frågor som är kopplat till möjligheterna att på ett hållbart sätt ta tillvara Vänern som resurs att kraftsamla kring, har inte varit lika framträdande. Det är som sagt en stor sjö, med komplexa frågor, med många aktörer med ibland något motstridiga intressen. Detta är en utmaning och en viktig utgångspunkt att arbeta vidare med för den fortsatta utvecklingen kring Vänern. För att göra Vänerfrågorna rättvisa behövs de lyftas specifikt, med målet att skapa samsyn, samordning och samverkan – där Vänern sätts i centrum som en katalysator för utveckling. Visionen om ”en hel sjö” baserar sig

även på slutsatser som drogs från analysen gjord av ESPON Lakes¹. Där betonades behovet av en mer integrerad utveckling som kopplar ihop sjön och omkringliggande landskap.

En hållbar sjö

Hållbar utveckling är utgångspunkten för dessa verksamhetsområden, inom alla perspektiv; miljömässig, ekonomisk och social hållbarhet. Verksamheten har de globala målen som utgångspunkt. Arbetet med en hållbar maritim utveckling vid Vätern är dock brett och kan koppla an till många delar av Agenda 2030, men vi prioriterar fyra globala mål som ska genomsyra verksamheten.

Vattenreglering

Mål 7: "Hållbar energi för alla." Här kopplar vi an till delmålet om att "väsentligen öka andelen förnybar energi i den globala energimixen", då Väterns vatten också är en viktig resurs för energiproduktion. Arbetet med en hållbar lösning för Väterns vattenreglering ska bidra till detta mål och samtidigt vara säker och naturanpassad.

Sjöfart

Mål 9: "Hållbar industri, innovationer och infrastruktur. Bygga motståndskraftig infrastruktur, verka för en inkluderande och hållbar industrialisering samt främja innovation." Här tar vi fasta på konstaterandet att "en fungerande och stabil infrastruktur är grunden för alla framgångsrika samhällen". Sjötransporter av gods, och även människor, på Vätern blir en viktig framgångsfaktor för ett framtida hållbart samhälle.

Turism & friluftsliv

Mål 12: "Hållbar konsumtion och produktion. Säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster." Här handlar det framför allt om delmål bland de globala målen som omfattar hållbar användning av naturresurser och hållbar turism. Verksamheten ska bidra till att utveckla destinationen Vätern på ett hållbart sätt, där turismutvecklingen bidrar till ett hållbart samhälle.

Fiske

Globalt mål nr 14: "Hav och marina resurser. Bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling". Vätern är att betrakta som ett innanhav och kräver samordning i förvaltning och utveckling av fisket och vattnet.

Jämställdhetsintegrering

Vänersamarbetet arbetar både med en medveten jämställdhetsintegrering direkt i de aktiviteter som genomförs och i kommunikation om Vänersamarbetet och om Vätern. Det handlar dels om att sträva efter en jämn könsfördelning i alla aktiviteter, i styrelsen, tjänstepersonsgruppen och arbetsgrupper. Dels handlar det om innehållet i aktiviteter och vilka konsekvenser det får för både män och kvinnor. Vi har ambitionen att utmana stereotypa bilder, fördomar och normer. Det kan handla om att lyfta kvinnor i traditionellt manliga yrken så som yrkesfiskare, sjöfart och vattenreglering och lyfta män i traditionellt kvinnliga yrken som besöksservice och kommunikation. Att det råder en jämn könsfördelning är dock i sig ingen garanti för att ett jämställdhetsperspektiv med automatik kommer med – varken kvinnor eller män har automatiskt jämställdhetskunskaper. Det blir därför viktigt att öka genus-medvetenheten och jämställdhetskunskaperna bland deltagande aktörer.

Könsuppdelad statistik kommer att föras och användas genomgående i verksamheten för att belysa om kvinnor och män ges olika förutsättningar och om utfallet av deras förutsättningar skiljer sig åt. Att

¹ <https://archive.espon.eu/lakes>

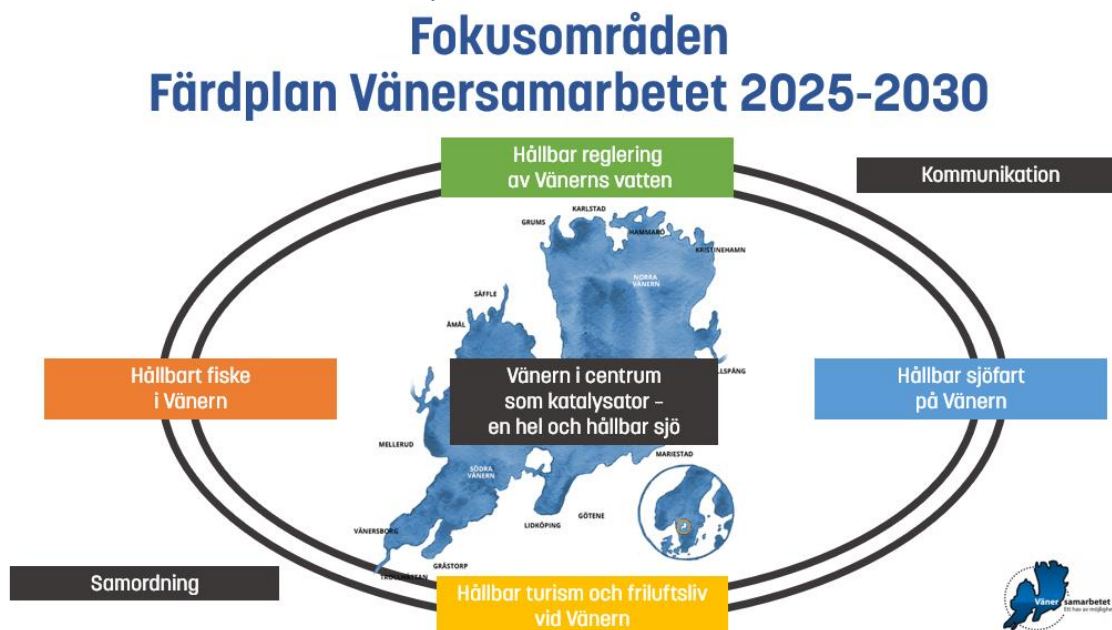
synliggöra skillnader mellan kvinnor och män tydliggör utmaningar och ska användas som underlag för prioriteringar av insatser i Väner-frågor. Insatser som identifieras som tveksamma utifrån ett jämställdhetsperspektiv flaggas och motiveras i särskild ordning.

Verksamhetsområden 2025–2030

Verksamhetsområdena har sedan starten 2015 varit i princip oförändrade, vilket har varit viktigt för att tydliggöra Vänersamarbetets roll och föreningens huvudsakliga syften i uppstarts- och etableringsfasen av föreningen. Föreningen och verksamheten är nu mer etablerad, och en förändring i verksamhetsområden är ett naturligt steg för att mer tematiskt avgränsa och tydliggöra Vänersamarbetets verksamhet.

Verksamhetsområdena i Vänersamarbetets färdplan 2025–2030 är tematiskt uppdelade i fokusområdena vattenreglering, sjöfart, turism och friluftsliv samt fiske. Dessa områden beskrivs schematiskt som fyra särskilda delar, men hänger i praktiken ihop med varandra och arbetet behöver därför utföras utifrån konsekvensanalyser om hur insatser inom ett område påverkar de övriga.

Figur 1: Fokusområden i Vänersamarbetets Färdplan 2025–2030

Nedan beskrivs målbilder, milstolpar och roller för Vänersamarbetet inom respektive fokusområde. Både målbilder och milstolpar är rankade i prioriteringsordning, med den mest prioriterade först. Rollerna är uppdelade i Vänersamarbetets två områden samordning och kommunikation och delas in i tre typer, se nedan. För varje fokusområde listas även huvudsakliga samarbetspartner, fler tillkommer naturligtvis i det operativa arbetet.

- Drivande** – vi leder och tar initiativ
- Aktiva** – vi är aktivt delaktiga i arbete som pågår
- Förmedlande** – vi finns till hands som resurs i form av bollplank, informatörer osv för våra medlemmar och partners

Vattenreglering

Arbetet inom det tematiska fokusområdet vattenreglering ligger i linje med Vänerrådets handlingsplan för åren 2024–2028, där Vänersamarbetet är en av de tre grundande organisationerna, tillsammans med Länsstyrelsen Värmland och Länsstyrelsen Västra Götaland.

Målbilder 2030

1. Ett robust utvärderingsprogram för tappningsstrategin är utvecklat.
2. Kommunikationen om hållbar vattenreglering i Vänern är lättillgänglig, pedagogisk och visuell.
3. Medvetenheten och kunskapen om Vänerrådet och tappningsstrategin har ökat bland Vänerns aktörer.

Milstolpar

1. Första omgången av data kring effekter av tappningsstrategin är insamlad, analyserad och presenterad.
2. Utifrån resultaten ovan, är en handlingsplan framtagen och åtgärds paket prioriterade.
3. Visuellt verktyg, t ex digital tvilling för Vänern påbörjat, eventuellt tillsammans med andra sjöar.
4. Finansiering till forskningsbaserad metodutveckling och ny datainsamling är säkrad.

Vänersamarbetets roll och huvudsakliga samarbetsparter

Samordning

- Vänersamarbetet ska vara en aktiv part i Vänerrådet, dess AU och bistå i samordningen av Vänerrådets aktörer och arbete.
- Vänersamarbetet ska vara en aktiv part i utvecklingen av utvärderingsprogrammet.

Kommunikation

- Vänersamarbetet ska leda utvecklingen av kommunikationsinsatser kring Vänerns vattenreglering och Vänerrådet.

Samarbetspartner

- Länsstyrelsen Värmland och Västra Götaland, Vänerns vattenvårdsförbund, Vattenfall, SMHI, lärosäten (Kau, SLU, RISE mfl), övriga aktörer i Vänerrådet. Möjlighet till fortsatt utbyte med aktörer kring Hjälmar och andra sjöar.

Sjöfart

Arbetet inom detta verksamhetsområde ligger i linje med den handlingsplan som är utarbetat mellan Trafikverket och Vänersjöfartens privata och offentliga intressenter.

Målbilder 2030

1. Investeringar i väsentlig infrastruktur för sjöfarten och statlig finansiering till detta har ökat.
2. Tillgängligheten för Vänersjöfarten i Göta älv och Göteborg har förbättrats.
3. Avgiftssystemet för Vänersjöfarten har blivit mer konkurrenskraftigt.

Milstolpar

1. Handlingsplanen för Vänersjöfarten är genomförd och en ny skapad.
2. Väsentlig förbättring av avgifterna är genomförd, t ex pilotprojekt kring avskaffning av lotsavgifter.
3. Statlig finansiering till investeringar för Vänersjöfartens infrastruktur har ökat.
4. Riktlinjer för hållbar omställning av Vänersjöfarten är framtagna.
5. Invigningsdatum för slussarna i Göta älv är satt.
6. Nationell/internationell konferens kring insjöfart genomförd (med Mälaren)

Vänersamarbetets roll och huvudsakliga samarbetsparter

Samordning

- Vänersamarbetet ska driva den regionala samordningen kring Vänersjöfarten och vara en aktiv part i arbetet med den nationella samordnaren.
- Vänersamarbetet ska ta initiativ till samordning kring yttranden och skrivelser som berör Vänersjöfarten.

Kommunikation

- Vänersamarbetet ska initiera kommunikationsinsatser inom områden kopplade till målbilderna.
- Vänersamarbetet ska förmedla information och kunskap om Vänersjöfarten regionalt och nationellt.

Samarbetspartner

- Trafikverket, Sjöfartsverket, Region Värmland, Västra Götalandsregionen, VNR, Vänerhamn, Thunbolagen, Ahlmarks och övriga privata aktörer inom sjöfarten. Möjlighet till fortsatt utbyte med aktörer kring Mälaren.

Turism och friluftsliv

Arbetet inom detta område ligger i linje med de regionala strategierna för besöksnäring i Värmland och Västra Götaland samt de nationella friluftslivsmålen.

Målbilder 2030

1. Kännedomen om Vänern som hållbar destination på land och till sjöss, och antal besökare som stannar längre har ökat.
2. Besöksnäringen kring Vänern inkl transporter är mer hållbar – miljömässigt, ekonomiskt och socialt. Vänern som helhet är ett självklart resmål året om där säsongerna förlängs.
3. Kvaliteten på turism och friluftsliv för både invånare och besökare (tillgänglighet, värdskap och upplevelser) har blivit bättre.
4. En tydlig besöksförvaltning för naturbaserad turism och friluftsliv i skyddade naturområden har skapats i samverkan med nyckelaktörer.

Milstolpar

1. Första gemensamma mätningar om besök kring Vänern genomförd, analyserad och presenterad.
2. Utvecklingsprojekt för Lake Vänern Grand Tour 2.0 är genomfört.
3. Gemensam och kunskapsbaserad plan för besöksförvaltning av skyddade naturer är upprättad.
4. Reseplanerare för hållbara transporter är lanserad.
5. Båtturer "Vänern runt" i samma system är möjligt.

Vänersamarbetets roll och huvudsakliga samarbetsparter

Samordning

- Vänersamarbetet ska leda utvecklingen och driva samordningen kring konceptet Lake Vänern Grand Tour.
- Vänersamarbetet ska delta aktivt i regionalt utvecklingsarbete kring produkt- och affärsutveckling i besöksnäringen.

Kommunikation

- Vänersamarbetet ska initiera kommunikationsinsatser för Lake Vänern Grand Tour.
- Vänersamarbetet ska leda webbutvecklingen av lakevanern.se och vanerleden.se.

Samarbetspartner

- Destinationsbolagen, Turistrådet Västsverige, Visit Dalsland, Visit Värmland, Västkuststiftelsen, Vänermuseet, Länsstyrelsen VG och Värmland och övriga aktörer i näringen.

Fiske

Arbetet inom detta verksamhetsområde ligger i linje med de strategiska slutsatserna från Fiskeområde Vänern, som sedan skrivits in i strategier för leaderområdena kring Vänern samt de riktlinjer för hållbart fiske samt arbete som görs inom ramen för Samförvaltning Vänern.

Målbilder 2030

1. Kunskapen om fisken och fisket i Vänern har ökat genom ökad forskning och kommunikation.
2. Mer fisk från Vänern konsumeras på ett hållbart sätt kring Vänern.
3. Yrkesfisket i Vänern har utvecklats och fått bättre förutsättningar.
4. Sportfisket har blivit mer hållbart – miljömässigt, ekonomiskt och socialt.

Milstolpar

1. Gemensam handlingsplan för fisket i Vänern (likt sjöfarten) skapad
2. Vänerfisk tydligt inkluderad i planer för livsmedelsberedskap och offentliga upphandlingar
3. Forskningsprogram för ökad kunskap om Vänerfisk infört
4. Försäljning till konsumenter och restauranger kring Vänern samt förädling av fisk och kräfta ökar markant
5. Alla fisketävlingar i Vänern tillämpar riktlinjer för hållbart sportfiske i Vänern
6. Alla relevanta personer/aktörer genomgår kontinuerligt utbildning kring fisket i Vänern

Vänersamarbetets roll och huvudsakliga samarbetsparter

Samordning

- Vänersamarbetet ska initiera koordinering av arbete kring ökad kunskap om fisken och fisket i Vänern samt utveckling av fisket i Vänern.
- Vänersamarbetet ska delta aktivt i regionalt arbete kring förvaltning av fisket i Vänern.

Kommunikation

- Vänersamarbetet ska förmedla information om hållbart yrkes- och sportfiske i Vänern.

Samarbetspartner

- Samförvaltning Vänern (Länsstyrelsen Värmland och Västra Götaland), Vänerns vattenvårdsförbund, Leader-områdena (inkl. Vänerresurs), Vänerns yrkesfiskare, Sportfiskarna, HaV, SLU, Laxfonden och övriga privata aktörer inom fisket.

Kommunikation och samordning

Kommunikation och samordning är viktiga funktioner för Vänernsamarbetet och genomsyrar all verksamhet och de fyra tematiska verksamhetsområdena. För kommunikation och samordning är varumärket Vänern centralt och en kvalitetsstämpel som står för utveckling av en hel och hållbar sjö. Vänern omfattar ett stort geografiskt område med många intressenter och organisationer involverade i olika frågor. Det gör att information och kommunikation om Vänern och dess frågor riskerar att bli spretig och med en otydlighet i avsändare, mottagare och rollfördelning. Om kommunikationen och budskap blir mer samlat, blir det också ett viktigt verktyg i att utveckla Vänern och skapa bra förutsättningar för maritima näringar.

Olika typer av kommunikation görs löpande till de utpekade målgrupperna, med budskap och innehåll anpassat för dessa:

- 1) Politiker och tjänstepersoner i kommunerna runt Vänern
Kommunernas politiker och tjänstepersoner engageras i de flesta av aktiviteterna.
- 2) Offentliga organisationer på regional och nationell nivå
Dialog sker med beslutsfattare på regional och nationell nivå.
- 3) Näringslivet runt Vänern
Vänernsamarbetet vänder sig till företag inom maritima näringar som sjöfart, besöksnäring vid Vänern och fiske.
- 4) Lokalbefolkning vid Vänern
Invånare som bor kring Vänern får ta del av information och aktiviteter.
- 5) Besökare till Vänern
Besökare nås via arbete med att göra Vänern tillgänglig, destinationsutveckling och marknadsföring.

Vidare ska föreningen aktivt utveckla sin kommunikation och en kommunikationstjänst upphandlas årligen i syfte att utveckla såväl innehåll som kanaler. Deltagande kommuners ordinarie kommunikationsavdelningar involveras också vid olika aktiviteter och insatser. Större initiativ och frågor lyfts fram i föreningens egna pressmeddelanden och gemensamma debattartiklar med andra organisationer och företag. Föreningen ska koordinera kommunikation om Vänern till utpekade målgrupper i syfte att öka kännedom och stärka varumärket Vänern samt tillhandahålla och utveckla verktyg för alla berörda att använda. I kommunikationen ingår att vara huvudansvarig för varumärkesplattformen för Vänern, webbplatserna www.lakevanern.se och www.vanerleden.se samt intranät.

Aktiviteter, mål och uppföljning

Som bilaga till denna färdplan upprättas en årlig aktivitetsplan med tidsplan och beskrivning av operativa insatser inom respektive verksamhetsområde och med mål kopplade till dessa. Det är viktigt att denna lite mer långsiktiga verksamhetsplan blir ett levande dokument som uppdateras ofta och på ett transparent sätt kommuniceras till Vänernsamarbetets medlemmar och samarbetspartner. Verksamheten följs upp kvartalsvis i föreningens styrelse. Färdplanen revideras årligen vid inledande möten för Vänernsamarbetet under första kvartalet och sedan beslutas kring på årsstämman varje vår. Den görs också tillgänglig på Vänernsamarbetets webbsida och intranät.